

sygn. akt VII U 860/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

27 września 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Małgorzata Kosicka

po rozpoznaniu 27 września 2022 r. na posiedzeniu niejawnym w Warszawie

odwołania A. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W.

z 25 maja 2021 r., znak (...)

o rekompensatę

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje A. P. prawo do rekompensaty od 24 marca 2021 r.

Sygn. akt VII U 860/21

UZASADNIENIE

A. P. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 25 maja 2021 r., znak (...) o odmowie przyznania rekompensaty, zarzucając naruszenie § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez błędne ustalenie, że nie posiada 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach do 31 grudnia 2008 r. Okresy pracy, o których mowa wyżej stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. W uzasadnieniu stanowiska odwołujący się wskazał, że posiada świadectwa pracy, w których pracował jako monter rusztowań rurowych w warunkach szczególnych. Wniósł również o przesłuchanie świadków: S. S. (1) i S. H. (odwołanie, k.3-4 a. s.).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 1 k.p.c. Uzasadniając swoje stanowisko organ rentowy wyjaśnił, że zaskarżoną decyzją odmówił odwołującemu się prawa

do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze przez co najmniej 15 lat. Zdaniem organu rentowego odwołujący się udowodnił 14 lat, 3 miesiące i 26 dni takiej pracy (od 11 października 1975 r. do 19 maja 1988 r. i od 16 grudnia 1988 r. do 31 sierpnia 1990 r. w (...), przy czym od 20 maja 1988 r. do 15 grudnia 1988 r. udzielono mu urlopu bezpłatnego). Za inne okresy ubezpieczony nie przedłożył świadectwa wykonywania prac w warunkach szczególnych (odpowiedź na odwołanie, k.5 a. s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. P., urodzony (...), był zatrudniony w (...) sp. z o.o. od 20 maja 1988 r. do 31 października 1988 r. w pełnym wymiarze czasu pracy

na stanowisku monteru rusztowań rurowych. Od 1 listopada 1988 r. do 15 grudnia 1988 r. pracował na budowie eksportowej Filharmonii w W.. Następnie pracował w (...) (...) W. od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i w (...) W. na stanowisku monter rusztowań rurowych od 1 października 1990 r. do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r. na stanowisku monter rusztowań rurowych (świadectwo pracy, k.12-15 a. s.; umowa o pracę, k.49-50 a. s.; zaświadczenie, k.51 a. s.).

S. H. poznał odwołującego się w pracy w spółce (...). S. H. pracował tam od 24 stycznia 1991 r. do 30 kwietnia 1993 r. jako tynkarz. Odwołujący montował rusztowania, z których świadek korzystał podczas tynkowania. Odwołujący zajmował się tylko montażem i demontażem rusztowań. Świadek i odwołujący się odeszli z pracy w jednym czasie. S. H. nie miał świadectwa pracy w warunkach szczególnych (zeznania świadka S. H., k.39-40 a. s.).

W W. przy ul. (...) w (...) pracował razem z odwołującym się monter rusztowań S. S. (1), który zeznał, że poznał A. P. w 1986 r., kiedy odwołujący się był brygadzystą monterów rusztowań. Następnie odwołujący się i S. S. pracowali razem w (...) przy ul. (...) w W. - jako monterzy rusztowań. S. S. (1) nie otrzymał świadectwa pracy w warunkach szczególnych z (...) ani z (...), ponieważ spółki zbankrutowały. Firma zmieniała nazwy wielokrotnie. Najpierw było to (...), następnie - (...), a następnie spółka (...). S. S. i odwołujący pracowali w pełnym wymiarze czasu pracy (zeznania świadka S. S. (1), k. 40 a. s.).

A. P. otrzymał z przedsiębiorstw (...) i (...) świadectwa pracy, z których wynika, że był tam zatrudniony jako monter rusztowań w pełnym wymiarze czasu pracy (zeznania A. P. - k.40 a. s., świadectwa pracy w aktach emerytalnych).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wskazał, że okres od 3 września 1990 r. do 16 grudnia 1994 r., w którym odwołujący się pracował w (...) i (...) jest zaliczony jako okres składkowy stażu pracy. Za okres ten ubezpieczony nie przedłożył jednak świadectw pracy w szczególnych warunkach, dlatego też organ rentowy nie zaliczył tego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych (pismo procesowe organu rentowego z 7 października 2021 r., k.55 a. s.)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. 25 marca 2021 r. wydał decyzję znak: (...) o przyznaniu odwołującemu się emerytury od 24 marca 2021 r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej w kwocie 5355,99 zł (decyzja ZUS z 25 marca 2021 r., nienumerowane a. r.).

Ubezpieczony 19 maja 2021 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalno-rentowego (wniosek o ponowne obliczenie świadczenia emerytalno-rentowego z 19 maja 2021 r., nienumerowane a. r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wydał 25 maja 2021 r. decyzję odmowną o przyznaniu rekompensaty, znak: (...). W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony nie dostarczył świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy wskazał, że nie może uznać okresu pracy w szczególnych warunkach na podstawie zeznań S. S. (1) i S. H. z 19 maja 2021 r., ponieważ ustalenie okresów pracy w szczególnych warunkach w oparciu o inne, niż wskazane w rozporządzeniu dowody z zeznań świadka są dopuszczalne jedynie w postępowaniu odwoławczym (decyzja odmowna z 25 maja 2021 r., nienumerowane a. r.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zgromadzonych w toku postępowania dowodów obejmujących wymienione dokumenty oraz dowodu z zeznań świadków S. H., S. S. (1) i z zeznań odwołującego się.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków S. H. i S. S. (1) oraz zeznaniom ubezpieczonego co do przebiegu zatrudnienia w (...) w W., w (...) w W., w (...) w W. i (...) (...) sp. z o.o. oraz co do rodzaju i charakteru wykonywanej przez niego pracy, które zostały ocenione jako spójne i nie budzące wątpliwości co do ich wiarygodności, a nadto znajdują one potwierdzenie w dokumentacji pracowniczej odwołującego się.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 25 maja 2021 r., znak (...) podlegało uwzględnieniu.

Regulacja dotycząca prawa do rekompensaty z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych, o którą ubiegał się A. P. została wprowadzona do ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1924). Art. 2 pkt 5 tej ustawy zawiera definicję rekompensaty rozumianej jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Z kolei warunki jej przyznawania oraz sposób jej obliczenia wskazują art. 21 – 23 zamieszczone w Rozdziale III „Rekompensata”. Art. 23 stanowi, że ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę oraz, że przyznawana jest ona w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W art. 21 ust. 1 ustawy wskazano natomiast, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Z art. 21 ust. 2 ustawy wynika zaś, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Celem rekompensaty, o której mowa w cytowanych przepisach, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

Wskazywane art. 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty: 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej oraz 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat. Z kolei w art. 21 ust. 2 tej ustawy została zawarta przesłanka negatywna, którą stanowi nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Może ona budzić wątpliwości, gdyż literalna wykładnia tego wyrwanego z kontekstu normatywnego przepisu może prowadzić do wniosku, że prawo do rekompensaty przysługuje wyłącznie tym osobom, które nie nabyły prawa do jakiegokolwiek emerytury z FUS.

Do prawidłowej interpretacji tego przepisu konieczne jest jednak zastosowanie wykładni systemowej, która prowadzi do przepisu art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego. Z kolei z art. 173 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., za których były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne przed dniem 1 stycznia 1999 r. W tych okolicznościach warunek sformułowany w art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych należy rozumieć w taki sposób, że rekompensata jest adresowana wyłącznie do ubezpieczonych objętych systemem emerytalnym zdefiniowanej składki, którzy przed osiągnięciem podstawowego wieku emerytalnego nie nabyli prawa do emerytury z FUS w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na prace w warunkach szczególnych, obliczanej według formuły zdefiniowanego świadczenia. Nabycie prawa do takiego tylko świadczenia stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty. Natomiast nabycie prawa do emerytury na zasadach ogólnych nie wpływa w żaden sposób na uprawnienia do rekompensaty (wyrok Sadu Apelacyjnego w Gdańsku z 5 maja 2017 r., III AUa 2047/16, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 14 grudnia 2015 r., III AUa 1070/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22 września 2017 r., III AUa 529/16).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy należy wskazać, że nie zachodzi negatywna przesłanka przyznania A. P. prawa

do rekompensaty. Ubezpieczony nie miał przyznanego prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na prace w warunkach szczególnych. Decyzją z 25 marca 2021 r. przyznano mu prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym.

Wobec powyższego, celem ustalenia, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do rekompensaty należało zbadać spełnienie przesłanek pozytywnych, o których była mowa. Analiza cytowanych przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, prowadzi do wniosku, że prawo do rekompensaty mają osoby urodzone po 1948 r., które przed 1 stycznia 2009 r. wykonywały przez co najmniej 15 lat pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podobnie jak przy ustalaniu tego okresu na potrzeby przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, tak przy ustalaniu prawa do rekompensaty będą uwzględnione tylko okresy, w których praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Zdaniem sądu, A. P. spełnił przesłanki pozytywne konieczne do tego, by uzyskać prawo do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Ubezpieczony nie nabył prawa do emerytury pomostowej i legitymuje się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych (w okresie od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 października 1990 r. do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r. łącznie z okresami uznanymi przez ZUS jako okresy zatrudnienia w warunkach szczególnych), przypadającym przed 1 stycznia 2009 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43) – zwane dalej rozporządzeniem w sprawie wieku emerytalnego, do którego należy się odwołać na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wskazuje w § 2 ust. 1, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W przypadku ubezpieczonego, któremu ZUS nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych żadnego okresu zatrudnienia,

należało uwzględnić okres pracy od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 października 1990 r. do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r. (łącznie 4 lata, 4 miesiące, 13 dni pracy w warunkach szczególnych), kiedy pracował jako monter rusztowań budowlanych w (...) w W., w (...) w W., w (...) w W. i (...) (...) Sp. z o.o.

Odnosząc się do wskazanych wyżej okoliczności należy podnieść, że w sprawie o prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na wykonywanie pracy w szczególnych warunkach - analogicznie w sprawie o prawo do rekompensaty - należy ustalić faktyczny rodzaj i zakres powierzonych do wykonywania czynności (obowiązków) pracowniczych i to one podlegają każdorazowo ocenie, a nie rodzaj stanowiska, jaki w dokumentach podał pracodawca. Ponadto, choć wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinno być stwierdzone przez pracodawcę w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze lub w świadectwie pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 r., II UKN 417/97 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00), to dokumenty te podlegają każdorazowo weryfikacji. Wynika to z tego, że są to dokumenty prywatne w rozumieniu art. 245 k.p.c. i nie stanowią dowodu tego, co zostało w nim odnotowane. Taki walor mają wyłącznie dokumenty urzędowe, do których w myśl stosowanego a contrario art. 244 § 1 k.p.c. nie zalicza się świadectwa pracy,

skoro nie zostało sporządzone przez organy władzy publicznej ani inne organy państwowe (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 17 grudnia 2013 r., III AUa 783/13, Lex nr 1409118). To zatem oznacza, że nawet jeśli pracodawca ww. dokument pracownikowi wystawił, to i tak podlega on kontroli ZUS i sądu

i nie oznacza automatycznie, że praca w danym okresie była wykonywana w warunkach szczególnych. Z drugiej zaś strony, brak takiego dokumentu bądź jego wadliwość nie przesądza o tym, że praca nie była wykonywana w warunkach szczególnych. Kwestia

ta każdorazowo podlega badaniu przy uwzględnieniu tego, jakie czynności i rodzaj prac faktycznie wykonywał wnioskodawca i co ważne, w razie wszczęcia postępowania sądowego, toczącego się wskutek odwołania ubezpieczonego od odmownej decyzji organu rentowego

w sprawie przyznania uprawnień do emerytury w wieku obniżonym (także w sprawie

o rekompensatę), dopuszczalne jest przeprowadzanie wszelkich dowodów dla wykazania okoliczności, mających wpływ na prawo do świadczenia. Wynika to z tego, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo

do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego, a nie tylko świadectwem pracy

w warunkach szczególnych.

Z przeprowadzonych przez sąd dowodów jednoznacznie wynika, że A. P. pracował na stanowisku monter-a rusztowań budowlanych w spornym okresie od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 października 1990 r.

do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r. (łącznie 4 lata, 4 miesiące, 13 dni pracy w warunkach szczególnych)

w (...) w W., (...) w W., (...) w W. i (...) (...) Sp. z o.o.

Praca, o której mowa - w okresie od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 października 1990 r. do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r. może zostać zakwalifikowana jako odpowiadająca pracom z Wykazu A, Dział V, Pozycja 5, tj. prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości co odpowiada stanowisku monter-a urządzeń i konstrukcji metalowych wymienionym w Wykazie A, Dział V, pozycja 5, pkt 1 w zarządzeniu stanowiącym załącznik nr 1 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z 7 lipca 1987 r., czyli prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości dla przedsiębiorstw stosujących nomenklaturę zawodów-specjalności wynikającą z zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych: monter-a urządzeń i konstrukcji metalowych. Wobec tego sąd przyjął, że odwołujący pracował w warunkach szczególnych w okresie od 3 września 1990 r. do 30 września 1990 r. i od 1 października 1990 r. do 30 kwietnia 1993 r. i od 1 maja 1993 r. do 30 września 1994 r. oraz od 1 października 1994 r. do 16 grudnia 1994 r., wykonując prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości. Okresy te, łącznie z okresami uznanymi przez ZUS jako okresy zatrudnienia w warunkach szczególnych przekraczają wymagany przez ustawę próg 15 lat.

W tych okolicznościach należało stwierdzić, że ubezpieczony spełnia przesłanki

do uzyskania dochodzonego od organu rentowego prawa do rekompensaty. W konsekwencji odwołanie podlegało uwzględnieniu poprzez zmianę zaskarżonej decyzji w ten sposób,

że sąd przyznał A. P. prawo do rekompensaty od 24 marca 2021 r.

na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., o czym orzeczono w sentencji wyroku.